

methods, it should be changed, and otherwise the pedagogical process will not solve the goals and objectives of the formation of free, creative personality.

What does thinking need today teacher high school:

1. Thinking must be ethical, flexible and dynamic. From it requires greater erudition, skill cover designed system.
2. The design process was respected a reasonable balance between creative thinking and logical construction.

Teacher is the key figure in organizing the educational process. From his professional competence, pedagogical skills, innovation, effectiveness depends on pedagogical system.

Humanization and democratization of education involves changing pedagogical system, creating and applying new pedagogical technologies of training, aimed at development of cognitive activity of students which ultimately will increase the quality of higher education.

To date, the main challenge facing universities is intensifying independent cognitive activity of students and their personal development.

All this will improve the quality of learning, the transparency of the process, thoughtful participation and Division of responsibilities between the teacher and students.

REFERENCES

1. Selevko G.K. (2008). Modern educational technology. Tutorial. Popular education, Moscow, Russia.
2. Ushinski K.D. Collected works. T. 2.
3. Law of the Republic of Kazakhstan "Education". Almaty, 2009.
4. Podlasyi I.P. (2011). Diagnosis and examination of pedagogical projects. Kiev.

УДК 33. 012. 332: 005. 332. 2 (477)

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Богма О. С., к.е.н., доцент, Зублевська Я. Ю.

*Запорізький національний університет
Україна, 69000, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

y.zublevskay@gmail.com

Державний сектор економіки являє собою важливу складову, адже вирішує важливі й складні завдання, які не завжди здатна вирішити ринкова економіка. Державний сектор виступає фундаментом для повноцінного виконання державою своїх функцій та завдань, особливо в аспекті надання суспільних послуг, соціального захисту населення, реалізації соціальних завдань, що є запорукою забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Опрацьовано дослідження й публікації іноземних та вітчизняних авторів, у яких розглядаються точки зору на функціонування державного сектора економіки. Розкрито теоретичну сутність та значення державного сектора економіки. Державний сектор – частина економічної системи, що передана у повну чи часткову власність державі для забезпечення загальних потреб суспільства, критеріями автентичності якої є права управління, отримання прибутку у вигляді дивідендів та розпорядження централізованими фондами грошових коштів його інституційних одиниць. Розглянуто основні проблеми, наявні сьогодні у сфері функціонування державного сектору економіки України. Зроблено висновок, що сьогодні функціонування державного сектору в Україні є недостатньо ефективним через наявність численних проблем, з-поміж яких недосконала законодавча база, брак достовірної інформації, недосконалість публічного контролю, неефективність приватизації, корупція, тіньова економіка, неефективне використання державного майна тощо. Систематизовано основні заходи, які доцільно вжити для підвищення ефективності функціонування державного

сектору економіки України, а саме шляхом підвищення інформаційної прозорості, боротьби із корупційною складовою, удосконалення приватизаційних процесів та створення ефективного управління.

Ключові слова: управління, держава, державний сектор, приватизація, державна власність, національна економіка, прозорість.

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF PUBLIC SECTOR OF ECONOMY OF UKRAINE

Bogma E. S., Candidate of Economic Sciences, senior lecturer, Zulevska Ya. Yu.

*Zaporizhzhya National University
Ukraine, 69000, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66*

The public sector is an essential component, because it solves important and complex tasks that are not always able to deal with the market economy. The public sector acts as a Foundation for the full implementation of state functions and tasks, especially in terms of provision of public services, social protection, implementation of social tasks, which is key to the stability and development of society. Processed research and publications of foreign and domestic authors, which discusses their views on the functioning of the state sector of the economy. The paper reveals the theoretical essence and value of the state sector of the economy. The public sector - part of the economic system, which is given to a full or partial state ownership to ensure the overall needs of society, criteria of authenticity which has the right to manage, obtain profits in the form of dividends and disposal of centralized funds of funds for institutional units [1, p. 18] . The main problems existing today in sphere of functioning of public sector of economy of Ukraine. It is concluded that today the performance of the public sector in Ukraine is not sufficiently effective due to the presence of numerous problems, including imperfect legislative framework, lack of reliable information, imperfect public monitoring, the inefficiency of privatisation, corruption, shadow economy, inefficient use of state property. The systematization of the basic steps that should be taken to improve the efficiency of public sector of economy of Ukraine, namely, by enhancing information transparency, combating corruption, improvement of privatization processes and creation of efficient management.

Key words: management, government, public sector, privatization, state ownership, national economy, transparency..

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Державний сектор економіки будь-якої країни являє собою виключно важливу її складову, ефективне функціонування й розвиток якої забезпечує умови стійкого зростання економіки країни загалом, адже вирішує масштабні та складні завдання на кшталт інфраструктурного забезпечення, реструктуризації промисловості, видобутку енергії та корисних копалин та ін., які не завжди здатна вирішити ринкова економіка. Саме державний сектор виступає фундаментом для повноцінного виконання державою своїх функцій та покладних на неї завдань, особливо в аспекті надання суспільних послуг, соціального захисту населення, реалізації соціальних завдань, що є запорукою забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Отже, розвиток та ефективне використання державного сектора економіки країни – важливі аспекти економічної політики, що мають значний потенціал позитивного впливу на конкурентоспроможність й оздоровлення національної економіки взагалі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика становлення, управління та розвитку державного сектора економіки є предметом наукових досліджень протягом багатьох років. Зокрема, значний внесок у розгляд різноманітних аспектів функціонування державного сектора економіки зробили такі українські вчені, як Ю. А. Богач зі своєю працею «Регулювання державного сектору економіки на національному та регіональному рівнях» [1], Л. А. Підпригора з працею «Проблема оптимізації ролі державного сектора економіки України як умова економічної безпеки» [2], Ярема О. Р. який провів макроекономічний аналіз впливу державного сектора на економічне зростання в Україні [3]. Серед інших вітчизняних і зарубіжних вчених можна виділити Є. Аткинсона, І. Бондара, С. Брю, А. Гальчинського, В. Геєць, В. Конишева, С. Мочерного, В. Опаріна, О. Пасхавера, О. Рябченко, Дж. Стіглія, Є. Талапіна, А. Філіпенко, Л. Цимбала, М. Чечетова.

Поряд із цим, окремі питання функціонування державного сектора в Україні, зокрема, у розрізі наявних проблем та пошуку шляхів їх мінімізації чи подолання з метою підвищення

ефективності його функціонування та активізації розвитку національної економіки потребують більш ґрунтовних досліджень.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

З огляду на сказане, метою статті є систематизація основних проблем у сфері функціонування державного сектора вітчизняної економіки й визначення на цій основі основних шляхів його подальшого розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Відзначимо, що сьогодні в науковій літературі не існує єдиної точки зору щодо трактування державного сектора, різні науковці розглядають це поняття з окремих боків, не надаючи йому комплексної характеристики, у деяких випадках вказане поняття ототожнюється з поняттям «державна власність», що, на нашу думку, є неприйнятним. З огляду на це, цікавим та повним вважаємо трактування державного сектора, надане Ю. Богачем, який розглядає його, як ту частину економічної системи, що передана у повну чи часткову власність державі для забезпечення загальних потреб суспільства, критеріями автентичності якої є права управління, отримання прибутку у вигляді дивідендів та розпорядження централізованими фондами грошових коштів його інституційних одиниць [1, с. 18]. Не можна не погодитися з твердженням дослідника, що основою віднесення певного об'єкта до державного сектора виступають виконувані ним функції. Зокрема, державний сектор економіки продукує такі економічні й соціальні блага, які приватний сектор або не надає взагалі, або неефективний при їх виробництві. Це, зокрема, забезпечення колективної безпеки членів суспільства (зовнішня і внутрішня безпека); вирішення проблем екологічної безпеки; охорона здоров'я; зайнятість і соціальне забезпечення. Також державний сектор слугує постачальником дешевих послуг (зокрема транспортних, поштових, телеграфних і т.п.), електроенергії й сировини, знижуючи цим самим витрати в приватному секторі. Крім того, на національному рівні, державний сектор економіки спроможний вирішувати питання щодо оздоровлення й підтримки пріоритетних для держави галузей, завдання науково-технічного розвитку та інноваційної діяльності [1, с. 19].

Як бачимо, функціонування державного сектора суттєво впливає на соціально-економічний розвиток країни й спроможне нівелювати недоліки ринкового механізму. При цьому слід зауважити, що в Україні досі не існує єдиного розробленого й затвердженого на державному рівні документа, що однозначно розрізняє критерії та принципи формування державного сектора економіки, визначає державний сектор як специфічний об'єкт управлінського впливу. Так, основою в різних нормативно-правових документах законодавства України для виділення структури державного сектору економіки виступає Програма «Власність народу» від 3 червня 2005 р. № 413, яка розроблена відповідно до Програми діяльності Кабінету Міністрів України «На зустріч людям» [4]. На початку цього документа структура державного сектора економіки представлена як сукупність суб'єктів господарювання, до яких належать державні казенні та комерційні підприємства, у тому числі підприємства, що не підлягають приватизації відповідно до закону, та підприємства, які мають стратегічне значення для економіки й безпеки держави, а також суб'єкти, державна частка в статутному фонді яких перевищує 50 відсотків чи становить величину, яка забезпечує державі право вирішального впливу на їх господарську діяльність. Надалі документ присвячений регулюванню та визначенню проблемних зон функціонування державної власності з неадекватною підміною цього поняття у деяких місцях поняттям державний сектор економіки [7].

Також слід зазначити, що сьогодні у сфері функціонування державного сектору національної економіки наявна значна кількість проблем, до основних з яких слід віднести такі [5, 6, 7, 2, 3]:

– в Україні не існує стабільного інституціонального середовища управління державним сектором, відсутнє єдине відомство, що регулювало б його функціонування;

– у Законі України «Про управління об'єктами державної власності» закладено правові основи регулювання у сфері управління державною власністю, а не державним сектором. Однак, як уже зазначено раніше, вказані поняття в жодному випадку не можна ототожнювати, «державний сектор» і «державна власність» є окремими категоріями, які відрізняються як за своєю сутністю, так і за масштабом охоплення відповідних об'єктів. Також слід зауважити, що у вказаному Законі зазначено, що управління державною власністю здійснюється урядом, міністерством, фондом держмайна, при цьому кожен із цих суб'єктів має свої міркування про частку державного сектора, через що не має єдиного узгодженого механізму управління саме державним сектором;

– на сучасному етапі розвитку економіки України відсутній облік суб'єктів господарювання у державному секторі, Державна статистика України не веде збір і обробку поточних даних, через що ускладнюється моніторинг за чисельністю підприємств державного сектору та ефективністю їх функціонування;

– багато державних підприємств не відповідають сучасним потребам і можливостям нашої держави, їх утримання є занадто обтяжливим для економіки України. З-поміж причин такого стану можна назвати неефективну структуру витрат на виробництво за рахунок застарілого обладнання та технологій, неефективного використання ресурсів, значного навантаження соціальної сфери; погані стандарти корпоративного управління; низьку конкурентоспроможність; непрозорі тарифи, нижчі за собівартість; одноманітну клієнтську базу; інфраструктурні обмеження;

– публічний контроль за діяльністю підприємств державного сектора, зокрема за допомогою біржових котирувань цінних паперів, емітованих ними, який є найбільш ефективним, в Україні застосовується не системно;

– середовище функціонування підприємств державного сектора в Україні надзвичайно нестабільне, суперечливо-регламентоване та фіскально-акцентоване. Ситуація ускладнюється впливом таких чинників, як недосконале судочинство і правоохоронна система, збільшення частки тіньової економіки, «незрілість» громадянського суспільства;

– використовується в Україні стратегія управління державним майном є застарілою й такою, що не дозволяє подолати наявні в сфері управління підприємствами державного сектора тіньові тенденції, низький (недостатній) рівень професійних компетенцій управлінців, відсутність незалежних фахівців, експертів, директорів на підприємствах державного сектору;

– Україна має сильний промислово-інтелектуальний потенціал, представлений, зокрема, підприємствами державного сектора, який потрібно оновлювати. Мала кількість інноваційних державних підприємств пояснюються зокрема й відсутністю належної державної підтримки й дієвої мотиваційної системи працівників.

Як бачимо, сьогодні маємо досить серйозний перелік проблем у досліджуваній площині. Відповідно, для підвищення ефективності функціонування державного сектора, державі доцільно вжити таких заходів:

– використовувати гранти як інструмент розвитку державного сектора. Тобто державний сектор економіки не повинен перетворюватись на джерело постійних загроз, він має бути носієм інноваційного розвитку. При цьому основним інструментом у цій сфері виступає допомога. Не випадково шведський учений А. Ослунд цілеспрямовано відстоює ідею надання фінансової допомоги Україні у вигляді грантів, а не кредитів, оскільки останні можуть привести до неплатоспроможності держави [8];

– на сучасному етапі потрібно вдосконалювати механізми приватизації з метою підвищення її прозорості та конкурентності на основі проведення відкритих конкурсів (аукціонів) з обмеженням доступу учасників лише в законодавчо передбачених випадках й обов'язковими відкритими ціновими пропозиціями щодо об'єктів приватизації;

- для проведення приватизації підприємств державного сектора з максимальною ефективністю виникає потреба перегляду її процедури щодо кращої оцінки активів та стандартів доступу до інформації, застосування аналітичного підходу в підготовці переліку державних підприємств на можливу приватизацію, вдосконалення існуючої приватизаційної практики. Також надзвичайно важливим є вдосконалення механізмів, спрямованих на усунення монополії та корупційних схем в управлінні держмайна і в процесі роздержавлення державних підприємств стандартів [7, с. 44];
- для великих державних підприємств необхідно запровадити комітети з аудиту. Наслідуючи досвід Європейських країн, ці комітети повинні виконувати ряд завдань: контролювати процес підготовки фінансової звітності, забезпечувати внутрішній аудит, запобігати фінансовим порушенням;
- в умовах закритості та непрозорості діяльності державних підприємств, важко оцінити їх роботу і подивитися результати. Тому прийняті в Україні стандарти прозорості й доступності інформації треба удосконалити. Тому підготовка і розробка фінансової звітності повинна здійснюватися відповідно міжнародних стандартів [8]. Також мають бути розроблені чіткі вимоги щодо прозорості та підзвітності державних підприємств, підвищення транспарентності та доступу до інформації, удосконалення стандартів розкриття інформації, підготовка детальних оглядів підприємств державного сектора, введення фінансового аудиту та підвищення стандартів [7, с. 44]. Саме вдосконалення інформаційного забезпечення та висвітлення інформації щодо діяльності підприємств державного сектора є важливою умовою підвищення ефективності їх функціонування, зокрема, на основі посилення громадського контролю й збільшення інвестиційної привабливості таких підприємств для інвесторів, зокрема, іноземних;
- в Україні в умовах нестабільності і військових дій пріоритетним напрямом діяльності нашої держави стає обороноздатність країни. Своєю чергою, зростання значення воєнної продукції внаслідок збільшення попиту на продукцію державних підприємств військово-промислового комплексу (ВПК) може стати дієвим чинником активізації розвитку державного сектора України. При цьому, світовий досвід засвідчує, що у ВПК розвинутих країн сконцентровані новіші розробки науково-технічного прогресу, формується інтелектуально-інноваційний потенціал, задіюється кваліфікована робоча сила тощо [6];
- майбутній економічний і соціальний розвиток України залежить від обсягу залучених інвестицій. Інвестиції в основні засоби здатні оновити технічне забезпечення й технології на вітчизняних підприємствах, забезпечити конкурентоздатність виробленої продукції, сприяти розвитку малого і середнього бізнесу, створенню нових робочих місць, підвищенню рівня життя [9]. Відповідно, особливої актуальності набуває проблематика залучення інвестицій до вітчизняного державного сектора;
- імплементація сучасного й ефективного зарубіжного досвіду в процес управління підприємствами державного сектора, розробка й затвердження єдиних стандартів, принципів і методів управління;
- створення ефективного менеджменту в державному секторі за рахунок перепідготовки та підвищення рівня кваліфікації керівного складу державних підприємств, що, зокрема, сприятиме посиленню стратегічної складової в управлінні державним сектором.

ВИСНОВКИ

Отже, слід зробити висновок, що сьогодні функціонування державного сектору в Україні є недостатньо ефективним через наявність численних проблем, з-поміж яких недосконала законодавча база, брак достовірної інформації, недосконалість публічного контролю, неефективність приватизації, корупція, неефективне використання державного майна, низький (недостатній) рівень професійних компетенцій управлінського складу тощо. Покращити ситуацію можна на основі вдосконалення механізмів управління державним сектором національної економіки, зокрема, шляхом підвищення інформаційної прозорості й

відкритості даних та введення стандартів, удосконалення приватизаційних процесів, боротьби з корупційною складовою, запровадження комітетів з аудиту підприємств державного сектора, створенням ефективного менеджменту, посиленням стратегічної складової в управлінні державним сектором тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богач Ю. А. Регулювання державного сектору економіки на національному та регіональному рівнях : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.03. Тернопіль, 2011. 240 с.
2. Підпригора Л. А. Проблема оптимізації ролі державного сектора економіки України як умова економічної безпеки. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 19–23.
3. Ярема О. Р. Макроекономічний аналіз впливу державного сектора на економічне зростання в Україні : дис. ... д-ра екон. Наук : 08.00.01. Львів, 2016. 23 с.
4. Про затвердження Програми «Власність народу»: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 червня 2005 р. № 413. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/17580344> (дата звернення: 07.05.2018).
5. Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21 вер. 2006 р. №185- V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 07.05.2018).
6. Комплексна оцінка економічної ситуації в Україні у 2014–2015 рр. *Загальна оцінка макроекономічної ситуації*: веб-сайт. URL: <http://iac.org.ua/kompleksna-otsinka-ekonomichnoyisituatsiyi-v-ukrayini-u-2014-2015-rr-chastina-1-zagalna-otsinka-makroekonomichnoyi-situatsiyi/> (дата звернення: 07.05.2018).
7. Бутенко Н. В., Халковський О. М. Державний сектор економіки: сучасний стан і перспективи розвитку. *Бізнесінформ*. 2015. Вип. 8. С. 41-46.
8. Брюссель, міжнародні донори згодні продовжити підтримувати реформи в Україні. *Міністерство іноземних справ Литовської республіки*: веб-сайт. URL: <http://www.urm.lt/default/en/news/in-brussels-international-donors-agree-to-further-support-reforms-in-ukraine> (дата звернення: 07.05.2018).
9. Підпригора Л.А. Інвестиційна активність держави в умовах економічної нестабільності в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право*. 2015. Вип. 30. С. 14–21.

УДК 005:658 (574)

ОСОБЕННОСТИ СОЗДАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ФОРМ УПРАВЛЕНИЯ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ ПРОИЗВОДСТВЕ

Исаева А.Т., к.э.н., старший преподаватель

Казахстанский национальный педагогический университет им. Абая

Республики Казахстан, 050010, г. Алматы, пр. Достык, 13

В статье рассмотрен механизм стимулирования освоения нововведений и инноваций сельскохозяйственным производством развитых стран на основе государственной кредитно-финансовой поддержки рычагов ускорения процессов технологических нововведений, являющихся условием роста конкурентоспособности национального сельского хозяйства на мировом рынке. В работе показано, что именно продуманная и научно обоснованная система государственного воздействия на развитие сельского хозяйства на инновационной основе является залогом успеха развитых, а также новых индустриальных стран. Эффективность стимулирования инновационной активности сельскохозяйственных предприятий в развитых странах определяется высокой ролью косвенных методов при сокращении прямого государственного «вмешательства» в инновационные и инвестиционные процессы. Прямые методы государственного регулирования инновационно-инвестиционных процессов осуществляются преимущественно в двух формах: административно-ведомственного и программно-целевого регулирования. Основным инструментом поддержки инновационно-инвестиционных процессов в Казахстане остается субсидирование процентной ставки по инвестиционным кредитам, на которое приходится значительная доля государственной поддержки с вытекающими из этого негативными последствиями. Сохранение существующей модели управления развитием сельского хозяйства, характеризующейся стихийным решением текущих задач, направленных на преодоление возникающих трудностей или «непредвиденных» ситуаций в данный момент времени, не позволяет осуществить повсеместный переход сельскохозяйственного производства к инновационной модели развития. Все это